

LAIHIAN KIRJASTOLAITOKSEN SYNTY

Laihian kirjaston syntysanat lausui pastori J.Cederberg Laihian kirkossa 6.6.1858 ja tätä kyseistä kirkkokuulutusta pidetään Laihian lainakirjaston perustuskirjana:

”Niillä rahoilla, joita on koottu kirjain ostoon 5 ruplaa ja 60 ¼ kopeekkaa, olen ostanut seuraavia kirjoja:

Eustakius, Älykäs Emäntä, Maanhoitaja, Haikaran kynä ja Lasten kasvattaminen. Enon Opetuksia, Wäärä Oma Wanhurskaus ja Jeesu ihmisten sydämen kolkuttaja. Kejsari Nikolain viimeiset elämähetket, Suomen nykuinen tilasto ja Herran koston aika.

Osoitus kuinga kettuja susia pyydetään, Pallvelian kirja, Timotheus ja Philippi, Genoveva sekä Uusi Genoveva. Ruubin poika Krusen, Yhteinen historia, Ghristoffer Kolumbuxen ja Muistosanoja Rippi lapsille. Koti maalari, Biblian historia af Lilius, Pyhä Ehtoollinen af Rittmejer ja Gustaf Adolfin Historia. Sekä Johdatus ja Lohdutus, Lutheruksen Muistutuxia, Geografia ja Uusia Wirsiä Tengströmmiltä.

Näitä kirjoja on Hera Fallningsmanni Kehl ollut hyvä ja ottanut pitäjälle lainattavaksi. Lainan frahti on yxi kopeekka niistä suurimmista ja ½ kopeekkaa pienimmistä. Varoitetaan lainan ottaita, ettei repiä kirjoja, ja kuin heitä viljellään, pestä kätensä. Joka pilaa kirjan, hän saapi sitä maxaa. Ei saa myöskään kukaan pitää kirjaa lainaksi enemmän kuin kuukauden ajan. Joka sunnuntai kirkosta päästyä saa niitä lainata.”

Kirjasto oli aluksi ”irtonainen” laitos, joka ei kuulunut oikein kenenkään omistukseen. Kirjasto näyttää olleen eräänlainen yksityinen yritys, kokonaan kirkkoherra Inbergin asianharrastuksen pohjalta syntynyt ja sen varassa toimiva laitos. Inberg kuljetti kirjoja mukanaan kinkereillä ja tarjosi niitä siellä lainattavaksi ja luettavaksi ja muutamat jopa lainasivatkin kirjoja. Inberg korosti kirjastojen ja kirjan merkitystä kansansivistäjänä.

Antti Tarkkanen aloitti ensimmäisen yksityisen kansakoulun Laihian Jokikylässä Mäki-Joupin talossa. Opettaja Tarkkanen näki tehtäväkseen myös herättää sivistyshalua, ei ainoastaan oppilaissaan, vaan myös muussa ympäristössä. Niinpä hän hankki, osaksi korvatakseen oppikirjojen puutteen, hyödyllistä ja sivistävää lukemista paikkakunnan nuorison käytettäväksi. Paitsi omia kirjojaan hän toi koululle myös aikaisemmin 1860-luvulla Mikko Tarkkasen Jokikylään perustaman pienen lainakirjaston kirjoja, joita oppilaat ja muutkin kyläläiset ahkerasti käyttivät.

Alkuaikoina kirjastolle ei valittu minkäänlaista johtokuntaa, joka olisi valvonut sen toimintaa ja hoitoa ja näin kirjastonhoito jäi kokonaan kulloisenkin kirjastonhoitajan vastuulle. Ja koska mitään palkkiota ei hoitajille maksettu, jäi kirjaston hoitaminen pelkän harrastuksen varaan. Kirjaston kehitys oli alkuaikoina kiinni kirjastonhoitajan harrastuneisuudesta ja toimeliaisuudesta. Valitettavasti kirjastonhoitajat vaihtuivat tiuhaan tahtiin, mikä osaltaan oli este kirjaston kehittymiselle.

Vuonna 1866 kun Suomi sai ensimmäisen kansakouluasetuksen, myös Laihian kunta otti Inbergin Laihian Alapäähän ja Tarkkasen Laihian Jokikylään perustamat kirjastot hallintaansa ja yhdisti ne yhdeksi kirjastoksi, joka sijoitettiin Isokylän koululle. Kyrönmaan ensimmäiset kansanjuhlit järjestettiin Isonkylän kansakoululla 1876, juhlan tarkoituksena oli kirjavarojen kartuttaminen paikkakunnan kirjaston hyväksi. Säätyläisnuoret vastasivat juhlan ohjelmasta, jossa oli mm. näytelmiä ja arvontaa sekä puheita. Juhlassa kerätyt rahat (730 mk) luovutettiin lokakuussa kunnallislautakunnalle, joka päätti käyttää osan (500 mk) kerätyistä rahoista uusien kirjojen ostoon kirjastolle. Rahat lähetettiin maisteri V. Churbergille Helsinkiin, jonka tehtävänä oli kirjojen valinta. Loput arpajaistuotosta päätettiin käyttää kirjakaappien ostoon sekä vanhojen kirjojen kunnostamiseen. Näin uudistunutta kirjastoa alettiin käyttää ahkerasti, joskus kirjahyllyt olivat miltei tyhjät.

Kirjastonhoitoa koskevat ohjeet hyväksyttiin 7.10.1877 pidetyssä kuntakokouksessa. Sääntöjen mukaan kirjasto tuli sijoittaa Isokylään ja Kirkonkylään ja hoitajina toimisivat opettaja K. H. Kahra ja kanttori Gelandner. Kirkossa luetuilla kuulutuksilla yritettiin 1880-luvulla saada seurakuntalaiset kiinnostumaan lukemisesta: "Kirkonkylän lainakirjasto on auki joka sunnuntaina kohta jälkeen päätetyn palveluksen." Hulmille perustettiin 1880-luvun alussa suuri sotilaskirjasto, jossa oli n. 700 kirjaa. Vanhin säilynyt kirjastohistoriaan liittyvä asiakirja on vuodelta 1893 oleva Waasan Kuvernöörinviraston hyväksymät kirjaston säännöt, säännöissä määrätään mm. Laihian kirjastoverkoston laajentamisesta eri kylille sekä sakkomaksuista.

LAIHIAN KIRJASTOLAITOS 1900-LUVUN ALUSSA

1900-luvun alussa Laihialla oli 11 kirjastoa. Vuonna 1905 kunnan viiteen osaan jaettu kirjasto oli sijoitettuna Kupparlassa Heikki Suilan kotiin, Lyyskilänkylässä Tuomas Liukun kotiin, Käyppälässä Matti Lakson kotiin ja Kylänpäässä lippomäen koululle ja lisäksi Jurvassa Peltolan kevarissa oli laihialaisten omistama kirjasto. Kirjastot elivät ja liikkuivat tarpeen mukaan talosta toiseen ympäri kyliä. Ensimmäiset kirjastonhoitajat hoitivat kirjastoa ns. kutsumustyönä ilman minkäänlaista korvausta.

Laihian kirjastolaitos koki perusteellisen uudelleen järjestelyn vuonna 1919, kun kirjastotoimikunnan puheenjohtajana toimi Isonkylän koulun opettaja, nuorisoseuramies Aukusti Ripsaluoma. Ripsaluoman aloituksesta kunnanvaltuusto hyväksyi ehdotuksen, jolla kunnan kaikki hajallaan olevat pienet kirjastot sekä seurojen kirjastot yhdistettiin yhdeksi kantakirjastoksi. Tämä uusi kirjasto sijoitettiin Jakkulassa sijaitsevan kunnantalon yläkerran huoneeseen. Lainausta aloitettiin 1.11.1919 ja lehdessä oli seuraavanlainen ilmoitus: *"Kantakirjasto sijaitsee Jakkulassa ja on avoinna joka keskiviikko klo 4-7 ja sunnuntai 2 – 5 iltapäivällä"*

EERO KEDON AIKA

Vuonna 1920 kantakirjaston hoitajana aloitti Eero Keto, joka koko uransa ajan tarmokkaasti kehitti Laihian kirjastolaitosta. Eero Keto suoritti kirjastokurssin Oriveden kansanopistossa.

Kirjasto joutui vuosien varrella muuttamaan moneen kertaan. 1952 kirjasto joutui siirtymään ns. Joupin taloon Säästöpankin vuokralaiseksi, sillä kunta tarvitsi kirjastona toiminutta tilaa ”tähdellisimpiin kunnallisiin tarkoituksiin”. Kauan ei tätäkään tilaa voitu käyttää, sillä tulipalo tuhosi Säästöpankin kiinteistön 5.12.1954 ja samalla tuli, vesi ja savu tuhosivat n. 6500 niteen kirjakokoelman sekä kaksi vuotta aikaisemmin hankitun kaluston. Kirjasto oli vakuutettu, mutta vakuutus ei kuitenkaan vastannut vahinkojen suuruutta. Tuhoutuneiden kirjojen joukossa oli paljon kirjaston perustamisen ajalta olevia vanhoja, korvaamattoman arvokkaita teoksia. Palossa säästyivät ainoastaan parisataa lainassa ollutta teosta.

Pohjalaisella sisulla ja ahkeralla työn teolla kirjastotoimintaa jatkettiin vastoinkäymisistä huolimatta. Tulipalon jälkeen kirjavarastoa saatiin lisättyä siten, että vuonna 1958 kun kirjaston 100-vuotisjuhlaa vietettiin, kirjastossa oli 3122 kirjaa ja lainauksien määrä oli n. 4000. Samaisena vuonna päätettiin kirjastolaitoksen johtokunnan kokouksessa laajentaa kantakirjaston aukioloaikoja siten, että ne tulevana vuonna olisivat seuraavat: sunnuntaina kaksi tuntia ja kahtena arki-iltana myös kaksi tuntia. Vuonna 1965 kirjastolautakunta hyväksyi kirjaston toiminta- ja johtosäännöt, joissa todetaan mm. aukioloajoista seuraavaa: pääkirjasto pidetään avoinna kolme kertaa viikossa kaksi tuntia kerrallaan, Jakkulan sivukirjasto kaksi kertaa viikossa kaksi tuntia kerrallaan ja muut sivukirjastot kerran viikossa kaksi tuntia kerrallaan. Aukiolojen lisäksi päätettiin, että lainaksi annetaan korkeintaan viisi kirjaa kerrallaan ja lainausaika on kolme viikkoa ja jos asiakas ei palauta kirjoja määräaikaan mennessä, hänen tulee maksaa sakkoa 10 penniä/kirja/viikko.

1964 kirkonkylän käräjätalossa ollut piirikirjasto muutettiin kunnan pääkirjastoksi ja hoitajana jatkoi vielä Eero Keto. Kunnan pääkirjasto sijaitsi kirkonkylän Käräjätalossa vuodesta 1964 vuoteen 1977 saakka. Jakkulaan jäi sivukirjasto, joka jälleen siirrettiin siellä kunnantalon tiloihin. Eero Keto jäi eläkkeelle 16.10.1970 toimittuaan 50 vuotta pääkirjaston hoitajana. Tunnollisuudesta ja hyvin hoidetusta virkatehtävästä hän sai vastaanottaa Kirjastoseuran kultaisen ansiomerkin.

LAIHIAN KIRJASTO 1970-LUVULLA

16.6.1971 kirjastolautakunnan kokouksessa läsnä oli myös läänin kirjastotarkastaja Tuula Pihkala. Hän oli huolissaan Laihian kirjaston alhaisista lainausluvuista ja heikosta kirjastoverkosta. Kokouksessa keskusteltiin mahdollisista pääkirjaston uusista toimitiloista mm. Kansalaiskoulun yhteydessä sekä kirjastoautoiminnan aloittamisesta kunnassa. Näillä kaavailluilla Laihian kirjastoverkko palvelisi kuntalaisia tasapuolisesti ja pääkirjaston sijainti koululla edistäisi koulun ja kirjaston yhteistoimintaa.

Laihian sivukylillä on ollut miltei jokaisessa oma sivukirjastonsa ja näiden merkitys kansalaisten lukuharrastuksen ylläpidossa on ollut merkittävä. Kirjastoauton tulo 1972 merkitsi sivukirjastojen (6 kpl) lakkauttamista, mutta ei suinkaan palvelujen vähenemistä. Vuonna 1972 jo ensimmäisen kolmen ja puolen kuukauden käytön jälkeen lainausluvut kirjastoautossa olivat nousseet moninkertaisiksi aikaisempien sivukirjastojen lainamääriin verrattuna. Vuonna 1974 Annikki Kaleva valittiin kirjastoauton järjestelyapulaiseksi, josta työstä hän jäi eläkkeelle vuonna 1989.

Vuonna 1971 vietettiin pitkäaikaisen työntekijän sivukirjastonhoitaja Aune Sorrin läksiäisjuhlaa ja samana vuonna Laihian kirjaston historian ensimmäiseksi päätoimiseksi kirjastonhoitajaksi valittiin kirjastotutkinnon suorittanut Tuuli Helsky ja hän toimi tässä tehtävässä 31.5.1973 saakka. Hänen jälkeensä tehtävää hoiti mm. Helena Hyllinen. Vuonna 1972 kirjastolautakunnan kokouksessa Matti Kajaala valittiin uuden kirjastoauton kirjastoautonkuljettaja-autokirjastonhoitajan virkaan. Vuonna 1973 kirjastoapulaisen tehtävässä aloitti Anna-Maija Haapala. 1.1.1974 lähtien pääkirjasto oli auki 26 tuntia/viikko ja Helena Hyllisen siirrettyä lääninhallituksen palvelukseen vt. kirjastonhoitajana toimi mm. Anna-Maija Haapala. Syksyllä 1977 kirjastonhoitajan virkaa hoitamaan valittiin Irma Huhta. Irma Huhta toimi kirjastotoimenjohtajana 1.4.2007 saakka ja hänen jäätyään eläkkeelle johtajan virkaan ei ole saatu täyttölupaa, joten johtajan virkaa on hoidettu oman henkilökunnan voimin.

Laihian kirjastossa alettiin vuonna 1977 järjestää alle kouluikäisille suunnattuja satutunteja. Sadun kertojina toimivat alkuaikoina mm. Päivi Manninen ja Ulla Syväoja. Vuonna 1981 Mirja Lehtinen aloitti Laihian kirjaston satutätinä ja jatkaa satutuntitoimintaa vielä tänäkin päivänä. Kirjaston satutunnilla kävijöitä on ollut vuosittain n. 1000 lasta.

UUSIIN TILOIHIN 1980-LUVULLA

1977 - 1984 välisen ajan kirjasto sijaitsi vuokralla Vanhan Osuuskaupan kiinteistössä. Kirjastotilat olivat ahtaat ja epäkäytännölliset. Laihian Säästöpankki osti kyseisen kiinteistön joulukuussa 1979 aikomuksena rakentaa uusi pankkitalo kyseiselle tontille. Näin ollen kirjasto oli häätöuhan alainen ja pankki ilmoitti vuokrasopimuksen päättyvän syyskuun alussa 1982. Häätöuhka vauhditti kirjaston rakennussuunnitelmia ja myös kunnan mahdollisuutta saada valtionosuutta kirjaston rakentamiseen. Uuden kirjaston sijainnista käytiin runsaasti kädenvääntöä sekä kunnanvaltuustossa että kirjastolautakunnassa ennen kuin päätös rakentaa tilat uudelle kirjastolle ja Säästöpankille ns. Säästökirja-taloon saatiin päätökseen. Keskusteltiin mm. kirjaston rakentamisesta yläasteen läheisyyteen ja mahdollisen vapaa-aikatalon rakentamisesta, jossa olisi tilat myös kunnan nuorisotoimelle. Säästökirja-taloon tuli pankin ja kirjaston lisäksi toimitilat myös kansalaisopistolle sekä vuokrattavaa liiketilaa laihialaisten yritysten käyttöön.

7.12.1984 kirjasto pääsi muuttamaan uuteen ja ajanmukaiseen, arkkitehti Annikki Nurmisen varta vasten kirjastolle suunnittelemaan huoneistoon. Kirjaston käytössä on n. 720 neliötä, johon kuuluvat varsinaisen kirjastohuoneiston lisäksi myös varastot, autotalli sekä näyttelytilaksi sopiva kirjaston ylä-aula. Kirjasto toimii tässä tilassa edelleen ja myös näyttelytilat ovat vilkkaassa käytössä ympäri vuoden. Laihian uuden ja ajanmukaisen, nykyisissä tiloissa toimivan kunnankirjaston vihkiäisjuhlaa vietettiin 11.10.1985. Uusissa tiloissa kirjastoa voitiin pitää avoinna 40 tuntia viikossa.

1.10.1984 alkaen vakinaisia kirjastoapulaisen tehtäviä hoitamaan valittiin Anna-Maija Haapala ja Anita Uitto. Kirjasto sai luvan kirjastoamanuenssin viran täyttämiseen 1.5.1981 alkaen. Amanuenssin virkaa ovat hoitaneet useat eri henkilöt, mm. Vaasan lääninhallituksen koulutoimentarkastaja Helena Hyllinen työskenteli työelämän tutustumisjaksollaan Laihian kirjastossa 1.3. – 31.5.1985 välisen ajan vt. kirjastoamanuenssinä. 1.8.1985 kirjaston kirjastoamanuenssin virkaa hoitamaan valittiin Ritva Lähdetluoma ja hän hoitaa kirjastonhoitajan virkaa edelleen.

Vuonna 1980 kirjaston siivoojan sijaisena työnsä aloittanut Mirja Lehtinen toimii edelleen vakinaisena kirjaston siivoojana. 31.1.1991 jäi eläkkeelle kirjaston pitkäaikainen siivooja Herta Koivisto. Vuonna 1989 Terttu Aspholm valittiin järjestelyapulaisen tehtävään, jossa hän työskentelee edelleen. Talonmiehen tehtäviä Säästökirja-kiinteistössä on hoitanut talonmies Pekka Niemi-Nikkola jo vuodesta 1985 saakka.

Kirjaston 130-vuotisjuhlavuonna 1988 kirjastolla järjestettiin juhlamatinea, jossa esiintyivät mm. kirjailija Reino Lehväslaiho, lehtori Maire Turunen, lausuja Liisa Nurminen sekä lukion oppilasryhmä ja juhlavuoden kunniaksi kirjastossa oli esillä myös vanhojen lainakirjojen näyttely.

KIRJASTO 1990-LUVULLA

Atk-aikaan kirjasto astui toukokuussa 1993, jolloin hankittiin ensimmäiset atk-laitteet ja aloitettiin kirjastoaineiston rekisteriin vieni. Atk-lainaus aloitettiin vuonna 1994. Vuonna 1998 perustettiin Laihian ja 9 muun lähialueen kirjaston Lakia-kimppa. 1990-luvulla kirjastoon tulivat tietokonepäätteet myös yleisökäyttöön ja vanhat kortistot poistettiin. Myös uusia aineistoja kuten videoita ja CD-levyjä alettiin hankkia kirjaston kokoelmiin.

Laihian toinen kirjastoauto oli otettu käyttöön marraskuussa 1986 ja kuljettajana toimi 1990-luvulla edelleen Matti Kajaala. Matti Kajaala jäi eläkkeelle kirjastoautonkuljettaja-autokirjastonhoitajan virasta 31.12.1994. Hänen jälkeensä virkaa hoitivat useat sijaiset kunnes marraskuussa 1999 kirjastoauton rattiin istui Mauri Pöntinen ja hän toimii edelleen tässä tehtävässä. Kirjastoauton käyttäjien suuri ryhmä olivat kyläkoulujen oppilaat. Kirjastoauto on vakiinnuttanut paikkansa kuntamme kirjastoverkossa, se tavoittaa kylien asukkaat ja vaihtuvan kokoelman avulla myös palvelu on monipuolisempaa ja joustavampaa kuin entisinä aikoina, jolloin pienet sivukirjastot palvelivat asiakkaitaan.

Kirjaston kotipalvelua ovat 1990-luvulta alkaen hoitaneet useat henkilöt. Vuosina 1997-2003 kotipalvelua hoiti osa-aikaisena Hilve Rajala ja marraskuusta 2003 alkaen Aila Ketola, joka hoitaa tehtävää edelleen.

KIRJASTO 2000-LUVULLA

Kirjastovirkailija Anna-Maija Haapalan jäätyä eläkkeelle vuonna 2004 hänen seuraajakseen valittiin Ritva Kupiainen (nyk. Björk). Vuosikymmenten aikana kirjaston eri tehtävissä on toiminut useita tässä mainitsemattomia sijaisia ja harjoittelijoita.

Vuonna 2005 Laihian kirjastotoiminta kehittyi edelleen, kun käyttöön otettiin uusi internetyhteyksin varustettu kirjastoauto. Kirjastoauto palvelee kylien asukkaita sekä koulujen ja päiväkotien lapsia. Elokuussa 2006 aloitettiin kirjastopalvelujen myynti Isonkyrön kunnalle siten, että kirjastoauto palvelee isokyröläisiä kahdella pysäkillä joka toinen keskiviikko. Syyskuussa 2006 kirjastossa avattiin Datero-piste, jossa oli aluksi 49 lahjoitettua CD-ROM-ohjelmaa. Datero-aineisto sisältää opetukseen ja kuntoutukseen tarkoitettuja tietokoneohjelmia. Datero-piste on otettu hyvin vastaan ja toimintaa on tarkoitus kehittää ja laajentaa tulevina vuosina.

Tilasto- ja muita tietoja vuodelta 2007:

- Kirjaston aukioloajat ja -määrät olivat samat kuin vuonna 1985 eli 40 tuntia viikossa
- Kirjastoauton pysäkkejä 72 kpl.
- Henkilökunta: vt. kirjastotoimenjohtaja, vs. kirjastonhoitaja, 2 kirjastovirkailijaa, kirjastoautonkuljettaja, osa-aikainen järjestelyapulainen ja satutäti-siivooja sekä osa-aikainen kotipalvelutyöntekijä
- Lainausluvut: pääkirjastossa 96 211, kirjastoautossa 22 532 eli yhteensä Laihian kirjaston lainaus 118 743 lainaa/vuosi
- Kävijämäärät: pääkirjastossa 52 775 kävijää, kirjaston nettisivuilla 12 583
- vuoden alussa Laihian kirjastoaineistorekisteri yhdistettiin Lakia-aineistotietokantaan yhdeksän muun alueen kirjaston kanssa ja Lakia-kirjastojen yhteistyötä kehitetään edelleen
- kirjasto järjesti myös kotipalvelua vanhuksille sekä toimi yhteistyössä koulujen ja päiväkotien kanssa mm. järjestämällä tiedonhaun opetusta, kirjavinkkausta ja sanataidekerhoja

Lähteet: arkistot
haastattelut
lehtileikekokoelmat

Kasi, K. 1997. Kirjastolaitos Jakkulan ajalta. Teoksessa Jakkula-Allisen kylähistoria. Laihia: Jakkula-Allisen kylätoimikunnan historiapiiri, 140 – 141.

Rapila, A.K. 1958. Laihian kirjaston 100-vuotis historiikki. Laihia: Rapila.

Seppälä, S. 1921. Kansanopetus Laihialla. Helsinki: Edistysseurojen Kustannus Oy.

Laatinut Pirjo Humalainen